

Ökológiai terepmódszerek

Készítette: Papp Kamilla

Összefoglalómban a szakdolgozatomhoz (A faállomány szerkezetének és összetételének hatása a taplógombákra az őrségi erdőben) kapcsolódó terepmódszereket szeretném ismertetni.

A mikológiai vizsgálatok sokszor időigényesebbek a botanikai felvételezéseknél, ráadásul a gombák micéliuma a talajban, más szubsztrátumokban illetve egyéb élő anyagokban, rejtve található, emiatt csak a már kifejtett termőtesteket lehet regisztrálni. A taplóknak csak egy része évelő faj, mások egyévesek, létezésük rövid idejű és csak egy adott időpontban lelhetőek fel. Felmérések száma: ideális lenne minél gyakrabban, esetünkben sajnos csak egyszeri felvételezés lehetséges, a szakdolgozat időkerete nem ad lehetőséget többre. A felvételezés időpontja mindkét évben őszi, szeptember-október körüli.

Mikológiai vizsgálatok célja, szempontjai

- Egy-egy terület mikrobiótájának feltárása (fajlista)
- Gombák szerepének tisztázása egy terület életközösségének működésében
- Köthető egy-egy növénytársuláshoz vagy szubsztrátumhoz (élőhely-preferencia)
- Koncentrálhat egy-egy ökológiailag fontos csoportjához
- Monitoring (faj, gombaközösség)

Vizsgálatunk helyszíne a 44 000 hektáron elterülő Őrségi Nemzeti Park területe. A helyszín ideális voltát a nagyjából egységes klimatikus illetve domborzati viszonyok mellett is nagyon változatos fafaj-összetételű, korszerkezetű és szerkezetű erdők biztosítják, amelyek elsősorban az idők során alkalmazott rendkívül sokrétű tájhasználatnak köszönhetően alakultak ki (irtásgazdálkodás, majd kisparaszti szálalásos gazdálkodás, később nagyüzemi vágások).

A területről történelmi és egyéb részletes adatokat az erdészeti biztosított, üzemtervi adatok, adatbázisok, térképek (domborzat, csapadék, hőmérséklet – Állami Erdészeti Szolgálat) illetve régi katonai térképek (Őrségi Nemzeti Park) segítségével. 40 mintaterületet jelöltünk ki, az előbb ismertetett forrásokból létrehozott térinformatikai adatbázis alapján, úgy, hogy lehetőleg a régióra jellemző tulajdonságú erdőrészek kerüljenek kiválasztásra (jellemző fafajok, elegyarány-kombinációk illetve egyéb szerkezeti jellemzőkre nézve). Ennek érdekében kihagytuk a szélsőséges értékkel jellemezhető (edafikus hatásokat kitett, pl. vízmosásokkal tagolt, illetve pl. meredek lejtőn elterülő) területeket. A vizsgálat hosszú távú ezért a mintaterületeket magukba foglaló erdőrészek vágását nem tervezik az elkövetkezendő 6 évben, ezen kívül a területek kijelölésénél figyelembe vettük az erdészeti illetve a Nemzeti Park által kiemelt fontosságúnak vett területeket. A mintaterületek változatos kezelésű (természetközeli, gazdasági stb.), 70 évnél idősebb felső lombkoronaszinttel rendelkező erdők területén találhatóak meg. Próbáltuk a területek függetlenségét minél inkább biztosítani, ám a területek térbeli elhelyezkedését elemzéseink során figyelembe kell majd vennünk, mint lehetséges háttérváltozót. (ábra 1.)

Vizsgálatunkban a klasszikus kvadrat - felvételezést alkalmaztuk. A mintaterületek kijelölésének elsődleges szempontjai, hogy a választott területen a faállomány tipikus, a tájra

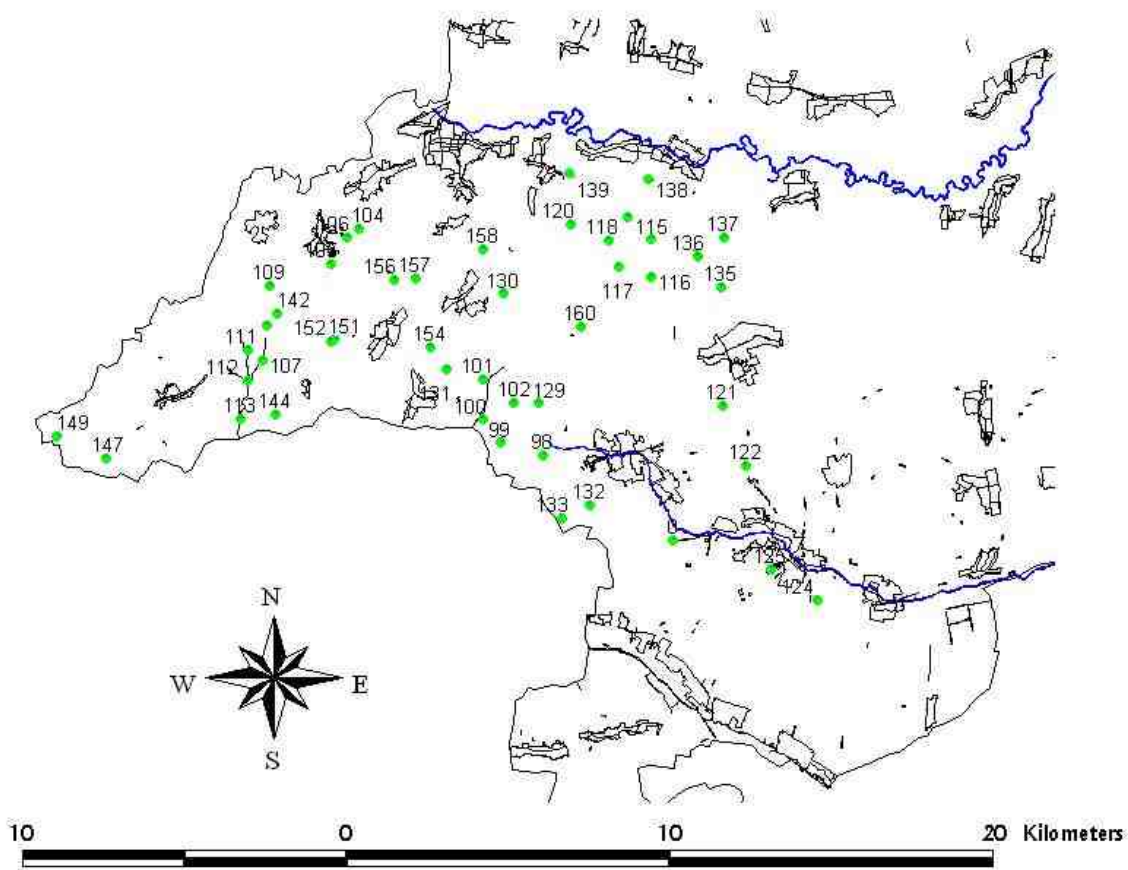
jellemző, homogén (ne keveredjen pl. szomszédos táruállással), szegélyhatásmentes legyen és nagysága megfeleljen a minimálareának.

Minden mintaterületen 1db, 40x40m-es kvadrat helyezkedik el, amelyen belül egy 30x30m-es négyzet a tulajdonképpeni mintavételi egység (A 40x40 m-es kvadratban történt a faállomány adatainak – faj, kerület, magasság, távolság, irányszög – felvételezése minden, mellmagasságban 5 cm-nél nagyobb átmérőjű egyedre, erdészeti teodolit és Vertex ultrahangos magasság-távolság mérő műszer segítségével). Ezt 4+1 karóval jelöltük ki, amelyek különböző színűek (ÉNY: kék, ÉK: piros, DNY: sárga, DK: fehér illetve egy szintelen karó közepén elhelyezve), így a terület keresése esetén 1 karó megtalálása is informatív a többi helyére nézve. Taplógombák felvételezéséhez ez a 900m²-es mintavételi egység a minimális térléptéket képviseli. (ábra 2.)

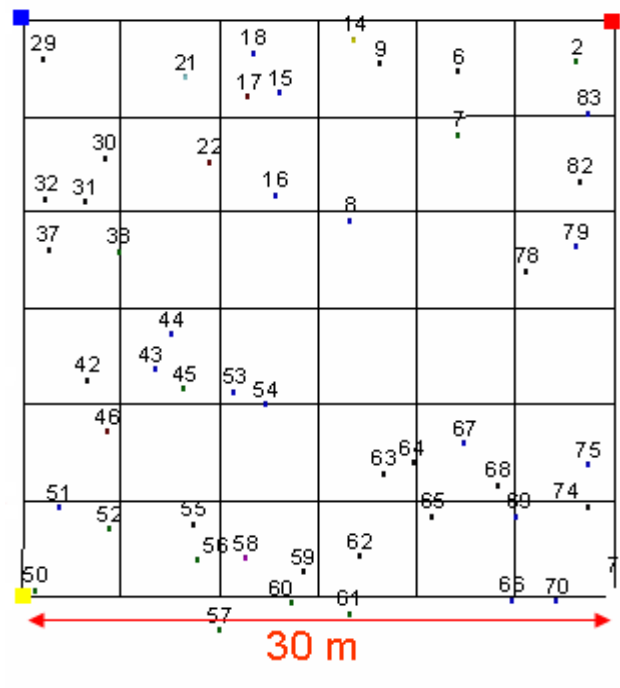
A területeken több élőlénycsoport felvételezése is folyik, minden esetben a mintavétel elsődleges célja a teljes fajkészlet regisztrálása, diverzitás-elemzése. A terepi jegyzőkönyv adatai:

- Időpont
- Mintaterület száma/jelzése
- Gombafaj (fajnév vagy ideiglenes spekulatív név)
- Fafaj
- Fára vonatkozó adatok: élő/holt, fekvő/álló, vastagság (ordinális skála), korhadási fázis (ordinális skála – ábra 3.)

Ezen adatokat a mintaterületeken belül szisztematikusan végighaladva vettük fel. Megállapodás szerint vizsgálatunkat függőleges irányba 3 m-es magasságra korlátoztuk, úgy véljük, eddig a magasságig azonos az észlelési valószínűség.

Ábra 1.

Ábra 2.

Korhadási fázis	Kéreg	Ágak, gallyak	Konzisztencia	Felszín	Alak
1-es	ép vagy csak foltokban hiányzik	megvannak	kemény, a kés 1-2 mm mélyre hatol	kéreggel fedett, körvonala intakt	kör
2-es	hiányzik vagy kevesebb mint 50%-a van meg	csak az ágak vannak meg	kemény, a kés legföljebb 1 cm mélyre hatol	sima, körvonala intakt	kör
3-as	hiányzik	hiányzanak	puhuló, a kés 1-5 cm mélyre hatol	sima vagy hasadozott, körvonala intakt	kör
4-es	hiányzik	hiányzanak	puha, a kés több mint 5 cm mélyre hatol	nagy repedések tarkítják, kis darabok hiányzanak belőle, de körvonala intakt	kör vagy elliptikus
5-ös	hiányzik	hiányzanak	puha, a kés több mint 5 cm mélyre hatol	nagy darabok hiányzanak belőle, körvonala részben deformált	elliptikus, ellaposodó
6-os	hiányzik	hiányzanak	nagyon puha, részben humifikálódott	körvonala nehezen meghatározható	elliptikus, ellaposodott, talajjal keveredő

Ábra 3.